

WIĘZIENIA W EUROPIE: KRAJOWE WIADOMOŚCI PRAWNE

Celem niniejszego podsumowania przygotowanego przez **European Prison Litigation Network** (Europejską Sieć Litygacji Penitencjarnej), **jej członków i partnerów** jest informowanie działających w poszczególnych krajach prawników i organizacji społeczeństwa obywatelskiego o najważniejszych zmianach prawnych dotyczących więziennictwa w Europie.

Podsumowanie to zawiera wiadomości z **14 państw członkowskich Unii Europejskiej** oraz z **Ukrainy, Mołdawii, Wielkiej Brytanii i Rosji**.

PRZEGLĄD AKTUALNOŚCI PRAWNO-PENITENCJARNYCH CZERWIEC-SIERPIEŃ 2023

KONTAKTY ZE ŚWIATEM ZEWNĘTRZNYM ■ Przepisy prawne, które niedawno weszły w życie w **Rumunii**, rozszerzają możliwość odbywania widzeń intymnych u osób tymczasowo aresztowanych przez ich małżonków lub stałych partnerów. Dotychczas z widzeń intymnych mogły korzystać wyłącznie osoby odbywające karę pozbawienia wolności.

Brytyjski High Court uchylił decyzję dyrektora zakładu karnego o odrzuceniu złożonego przez osobę osadzoną wniosku o umożliwienie wzięcia udziału w telefonicznym wywiadzie prowadzonym przez dziennikarza i uszczegółowił warunki, na jakich więźniowie mogą wchodzić w interakcje z mediami.

DYSCYPLINA ■ Ostatnie wyroki **bułgarskich** sądów administracyjnych wskazują na zróżnicowane podejście do możliwości odwołania się do sądu od kar dyscyplinarnych innych niż umieszczenie w celi izolacyjnej. Takie rozbieżności skutkują brakiem pewności prawnej i wiążą się z koniecznością harmonizacji orzecznictwa.

OCHRONA ZDROWIA ■ Parlament **austrzycki** zmienił wcześniej uchwalone poprawki do ustawy o areszcie przewencyjnym, w celu zagwarantowania, że żadna z osób objętych aresztem przewencyjnym nie zostanie zwolniona bez należytego przygotowania. Zmodyfikowane przepisy zmieniają również procedurę kontroli stosowania tego środka w przypadku przestępstw popełnionych przez nieletnich.

W **Polsce** Służba Więzienna i Ministerstwo Zdrowia odrzucały propozycję Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącą dostosowania przepisów w sposób gwarantujący zrównanie jakości świadczeń ochrony zdrowia dostępnych w zakładach karnych i świadczeń dostępnych dla ogółu społeczeństwa. Rzecznik zwrócił się o zmianę przepisów po przyjęciu nowej ustawy o monitorowaniu jakości świadczeń opieki zdrowotnej, z zakresu której wyłączono jednak więzienną służbę zdrowia.

Tymczasem **polski** Rzecznik Praw Pacjenta stwierdził, że nie jest właściwy do rozpatrywania skarg dotyczących niewłaściwej opieki medycznej w zakładach karnych.

W **Portugali** nowa ustawa o ochronie zdrowia psychicznego zniósła możliwość przedłużania na czas nieokreślony stosowania izolacyjnych środków zabezpieczających (umieszczenie w zakładzie psychiatrycznym lub na wydzielonym oddziale lub w wydzielonej jednostce zakładu karnego) wobec osób, które popełniły przestępstwo, ale zostały uznane za niepoczytalne z uwagi na zaburzenia zdrowia psychicznego. Pod rządami poprzednio obowiązujących przepisów, środki tego rodzaju stosowane były

bezterminowo pomimo tego, że w prawie portugalskim nie funkcjonuje kara dożywotniego pozbawienia wolności.

Hiszpański Sekretariat Generalny Więziennictwa ogłosił, że jeden z zakładów karnych w tym kraju zostanie [przekształcony w więzienny szpital psychiatryczny](#) w celu zapewnienia specjalistycznej opieki zdrowotnej osobom osadzonym z zaburzeniami psychicznymi.

PRZELUDNIENIE ■ **Belgijski** sąd nakazał państwu [zmniejszenie wskaźnika obłożenia przepełnionych zakładów karnych do 110% w ciągu sześciu miesięcy](#) i likwidację przeludnienia w terminie pięciu lat, pod rygorem konieczności zapłaty kary pieniężnej.

We **Francji** sąd administracyjny, działając w charakterze sędziego ds. zabezpieczeń, [odrzucił złożony przez organizacje pozarządowe wniosek o zapobieżenie kierowaniu kolejnych skazanych do odbycia kary w przepełnionym zakładzie karnym](#). Sąd powołał się na brak uprawnień do orzekania w przedmiocie takich środków.

Z raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji za rok 2022 wynika, że w **Portugalii** [ponad połowa zakładów karnych jest przepełniona](#).

Dyrektor generalny **rumuńskiej** Krajowej Administracji Więziennej [stwierdził, że problem przeludnienia tamtejszych zakładów karnych zostanie rozwiązany do końca 2024 roku](#) dzięki rozbudowie infrastruktury więziennej. Biorąc jednak pod uwagę, że coraz więcej osób trafia do systemu penitencjarnego, wątpliwe jest, czy ten problem da się rozwiązać jedynie poprzez zastosowanie takich środków.

W **Wielkiej Brytanii** [zwiększono maksymalną długość okresu stosowania środka zabezpieczającego w postaci aresztu domowego](#) z 135 do 180 dni. Przedłużenie to ma na celu zmniejszenie przeludnienia zakładów karnych.

PRAWO KARNE ■ W Mołdawii, zgodnie z nowelizacją kodeksu karnego, [minimalny i maksymalny wymiar kary może zostać obniżony o jedną trzecią lub jedną czwartą](#) – odpowiednio w przypadku przyznania się oskarżonego do winy i w przypadku, gdy oskarżony wystąpił o wykorzystanie w procesie dowodów zgromadzonych na etapie postępowania przygotowawczego.

Nowelizacja **rosyjskiego** Kodeksu postępowania karnego [obliuguje sądy do rozważenia stosowania środków alternatywnych do tymczasowego aresztowania wobec osób oskarżonych o przestępstwa gospodarcze, co ma umożliwić im dalsze prowadzenie działalności](#).

RZECZY OSOBISTE ■ Na **Węgrzech** zarządzeniem Penitencjarnego Zarządu Głównego umożliwiono osobom osadzonym wyrażenie zgody na to, by [część pieniędzy przekazywanych do depozytu została wykorzystana przez kierownictwo zakładu karnego do uregulowania długów osadzonego](#) wobec zakładu karnego, niezależnie od pierwotnego celu przekazania pieniędzy. Niepokojącym następstwem wspomnianej regulacji jest możliwość wywierania presji na osadzonych przez personel zakładu karnego w celu skłonienia ich do wyrażenia zgody na takie rozwiązanie.

Nowelizacja **rosyjskiego** Kodeksu postępowania karnego ma na celu [ochronę pozostawionego bez dozoru mienia osób skazanych](#) na czas pozbawienia takich osób wolności. Dotyczy to m.in. miejsc zakwaterowania osób skazanych.

REFORMY WIĘZIENICTWA ■ W **Belgii** rząd przedstawił propozycję zmiany w prawie penitencjarnym, które [ograniczałoby przysługujące osobom osadzonym prawo do składania skarg i zakres niezależnego monitoringu więziennictwa](#).

WIĘZIENIA W CZASIE WOJNY ■ W **Rosji** wciąż trwa [prowadzona przez tamtejsze Ministerstwo Obrony rekrutacja więźniów na potrzeby prowadzenia wojny w Ukrainie](#). Kampanie rekrutacyjne odbywają się w większości regionów Rosji, a także w okupowanych regionach Ukrainy. Nieokreślona liczba więźniów biorących udział w wojnie z Ukrainą została już ułaskawiona dekretem prezydenckim.

W **Ukrainie** nowa ustawa reguluje m.in. [funkcjonowanie obozów jenieckich w czasie wojny](#) i w okresie powojennym. Umożliwia umieszczenie w obozach zarówno jeńców wojennych, jak i jeńców wojennych skazanych za popełnienie przestępstwa, pod warunkiem, że przetrzymywani są osobno.

PRYWATYZACJA ■ W **Belgii** Trybunał Obrachunkowy opublikował raport podkreślający, że model zarządzania zakładami karnymi na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego [jest nieuzasadniony z punktu widzenia właściwej analizy kosztów i korzyści](#).

PRAWA PROCESOWE ■ **Bułgarskie** sądy administracyjne w dalszym ciągu przyznają osobom osadzonym przetrzymywanym w złych warunkach bardzo niskie odszkodowania za nieludzkie i poniżające traktowanie.

We **Francji** sąd administracyjny, działając w charakterze sędziego ds. zabezpieczeń, stwierdził, że władze nie wykonały poprzedniego postanowienia nakazującego poprawę warunków osadzenia w jednym z francuskich zakładów karnych i zarządził podjęcie dodatkowych działań. Żądanie ustanowienia zabezpieczenia [uzasadnione zostało ustaleniami z niezapowiedzianej wizyty w tym zakładzie karnym przeprowadzonej przez wiceprzewodniczącego Izby Adwokackiej](#), do której doszło na mocy niedawno przyjętego ustawodawstwa.

Na **Węgrzech** niedawno znowelizowane przepisy ustanawiają [dodatkowe możliwości dochodzenia odszkodowania za niesłuszne pozbawienie wolności](#). Ta pozytywna zmiana współistnieje jednak z istotnymi niedociągnięciami zmienionych regulacji (takimi jak niska stawka odszkodowania, brak automatycznego odszkodowania), które należy usunąć.

W **Polsce** [nadmierna długość okresu tymczasowego aresztowania jest problemem systemowym](#), jak wskazano w niedawnym wspólnym wystąpieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Naczelnej Rady Adwokackiej do Komitetu Ministrów Rady Europy. Autorzy wystąpienia wskazują, że orzeczenia sądowe przedłużające okres tymczasowego aresztowania mają charakter szablonowy.

Portugalski Sąd Najwyższy [odrzucał jako niedopuszczalny wniosek habeas corpus wniesiony przez chorego osadzonego](#), który twierdził, że pozbawienie go wolności było bezprawne z uwagi na niewłaściwe warunki osadzenia i brak odpowiedniego leczenia.

W **Rosji** wprowadzone ostatnio zmiany dostosowujące kodeks postępowania karnego do przepisów o stanie wojny pozwalają na [zatrzymanie osoby bez postanowienia sądowego na okres do 30 dni](#).

RESOCJALIZACJA ■ Na **Litwie** nowe zarządzenie Dyrektora Służby Więziennej nowelizuje regulamin rad więziennych, które zostały ustanowione w celu umożliwienia osobom osadzonym wskazywanie problemów, z którymi borykają się w czasie pozbawienia wolności. Nowe przepisy przewidują między innymi, że [w działania związane z resocjalizacją więźniów powinny angażować się organizacje społeczeństwa obywatelskiego, a nie tylko instytucje państwowe i samorządowe](#).

Również na **Litwie** nowe zarządzenie służb więziennych i kuratorskich aktualizuje procedurę przyjmowania więźniów do domów przejściowych i ustanawia [nowe obowiązki, które więźniowie muszą spełnić, aby pozostać w takim systemie wykonywania kary](#).

ZMIANA SPOSOBU WYKONYWANIA KARY ■ W **Polsce** Minister Sprawiedliwości odrzucił postulat Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczący [cofnięcia ostatnio wprowadzonych zmian w kodeksie karnym, które umożliwiają wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości ubiegania się o zwolnienie warunkowe](#).

Portugalska ustawa o amnestii [zmniejszyła o rok wymiar kary za popełnione przed 19 czerwca 2023 r. przestępstwa zagrożone karą do ośmiu lat pozbawienia wolności](#) orzeczonej wobec osób, które w momencie popełnienia przestępstwa były w wieku od 16 do 30 lat.

Brytyjski Sąd Apelacyjny wydał orzeczenie w sprawie osadzonego, który został [wezwany do odbycia kary ponad sześć miesięcy po zakończeniu okresu próby ustanowionego w jednym z wydanych przeciw niemu wyroków](#). Sąd nie uznał pozbawienia wolności będącego następstwem złamania warunków zwolnienia warunkowego za arbitralne, ponieważ opóźnienie w wydaniu postanowienia o wykonaniu kary nie zniweczyło związku przyczynowego istniejącego pomiędzy orzeczeniem kary przez sąd a pozbawieniem wolności.

STATYSTYKI ■ W **Mołdawii** zaktualizowane statystyki pokazują, że [liczba mieszkańców tego kraju jest znacznie mniejsza niż szacowano w poprzednich latach](#), co zmienia odsetek populacji więziennej.

TORTURY I ZŁE TRAKTOWANIE ■ Dotyczące Mołdawii wystąpienie do Rady Europy przygotowane przez organizację Promo-LEX wskazuje na [szereg braków w krajowych przepisach dotyczących zgłaszania i karania czynów związanych z torturami i złym traktowaniem w czasie pozbawienia wolności](#).

ZATRUDNIENIE ■ **Niemiecki** Federalny Sąd Konstytucyjny uznał [istniejący system wynagradzania osadzonych zatrudnionych w zakładach karnych za niekonstytucyjny](#) i nakazał jego dostosowanie do założonego celu (resocjalizacji osadzonych) do 2025 roku.

PEŁNA TREŚĆ NUMERU JEST DOSTĘPNA NA NASZEJ STRONIE INTERNETOWEJ >>

Szczególne podziękowania za wspólne opracowanie tego podsumowania składamy naszym [członkom i partnerom współpracującym!](#)

**EUROPEAN
PRISON
LITIGATION
NETWORK**

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris (Paryż)

Francja

contact@prisonlitigation.org

Niniejsze podsumowanie jest finansowane przez Unię Europejską i Fundusz im. Roberta Carra. Wyrażone w nim poglądy i opinie stanowią wyłącznie poglądy i opinie autorów i nie muszą prezentować oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej lub Funduszu im. Roberta Carra. Unia Europejska, Komisja Europejska, Komisji Europejskiej i Fundusz im. Roberta Carra nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

**ROBERT
CARR
FUND** For civil
society
networks

